

Pidemmät työurat – miten se tehdään?

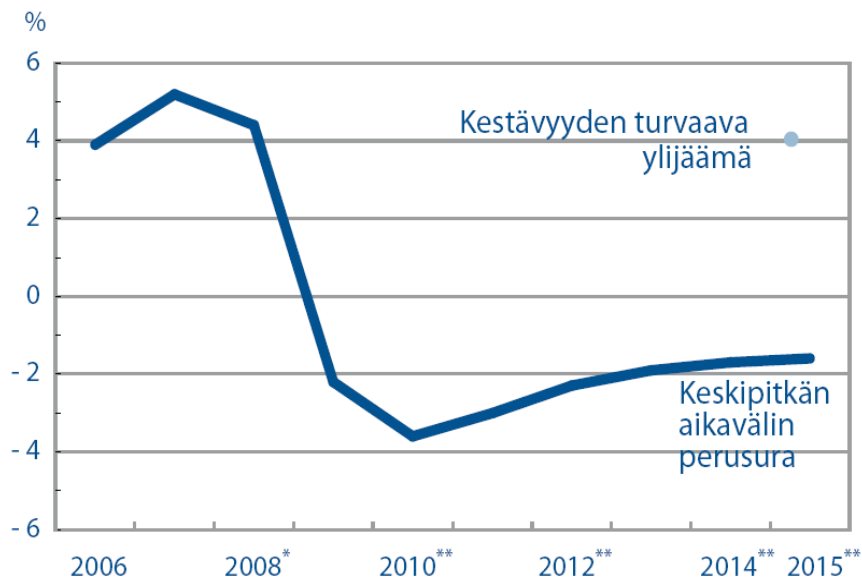
Johdon TyEL-päivä
Ilmarinen
Helsinki
30.11.2011

Jukka Ahtela
Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Kestävyyssvaje

- määrä, jolla julkisen talouden tasapainoa tulee kohentaa jotta julkinen velkaantuminen ei kasva hallitsemattomasti

Kuvio 1.3. Julkisyhteisöjen nettoluotonanto, suhteessa bruttokansantuotteeseen

Lähde: Tilastokeskus, VM

Lähde: Julkinen talous tienhaarassa, VM 2010/8

Taulukko 1.2. Eri tekijöiden vaikutukset kestävyysvajeeseen

Herkkyyslaskelma:	Perusuran oletus	Kestävyysvaje pienenesi 1 prosenttiyksiköllä, jos muutos perusuraan olisi
Yleisen tuottavuuden nousu	1,75 %	+1,25 %-yksikköä / v
Hyvinvointipalvelujen tuottavuuden nosto	0	+0,25 %-yksikköä / v
Työurien pidentäminen vuoteen 2060 mennessä	2 vuotta	+1 vuosi
Maahanmuuton lisääminen	15 000 / v	+10 000 / v
Syntyvyyden nousu (hedelmällisyysluku)	1,85	+0,5
Sijoitusten tuottoasteen muutos	4 %	+0,9 %-yksikköä

Tarkastelu on tehty STM:n SOME-mallilla

Työurien pituus ja julkinen talous

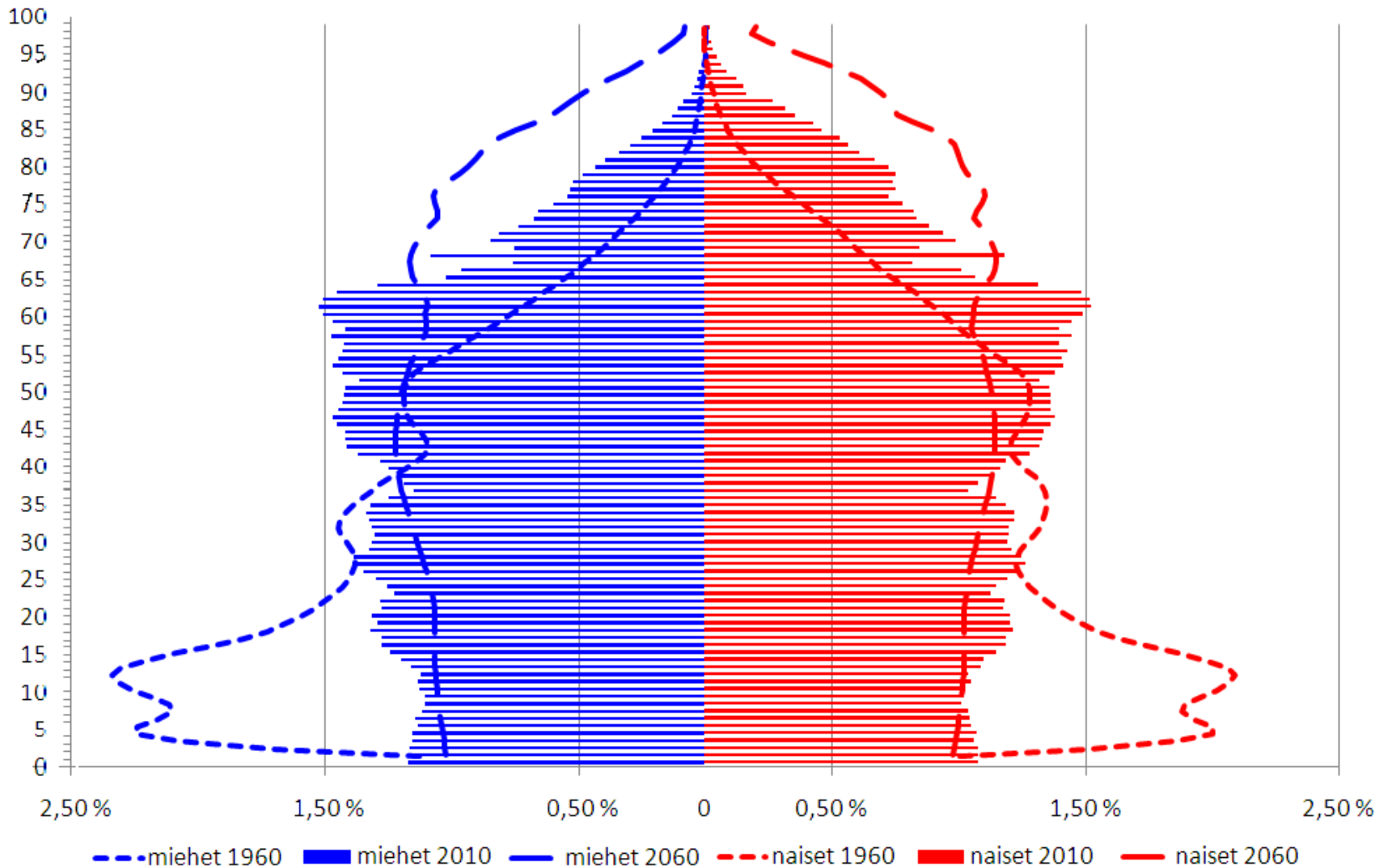
- Suomessa työuran pituus on keskimäärin 33 vuotta
- Jos työurat pitenevät yhdellä vuodella, työllisten määrä kasvaa 3%lla
- Työllisten määrällä mitattuna tämä on 70.000 henkeä
- Bkt kasvaa vastaavasti kuin työvoima eli 3% (6 mrd. euroa)
- Julkisen talouden tasapaino paranee 2,5 mr. euroa (1,3%/bkt)

(Lähde: M.Hetemäki/VM 2010)

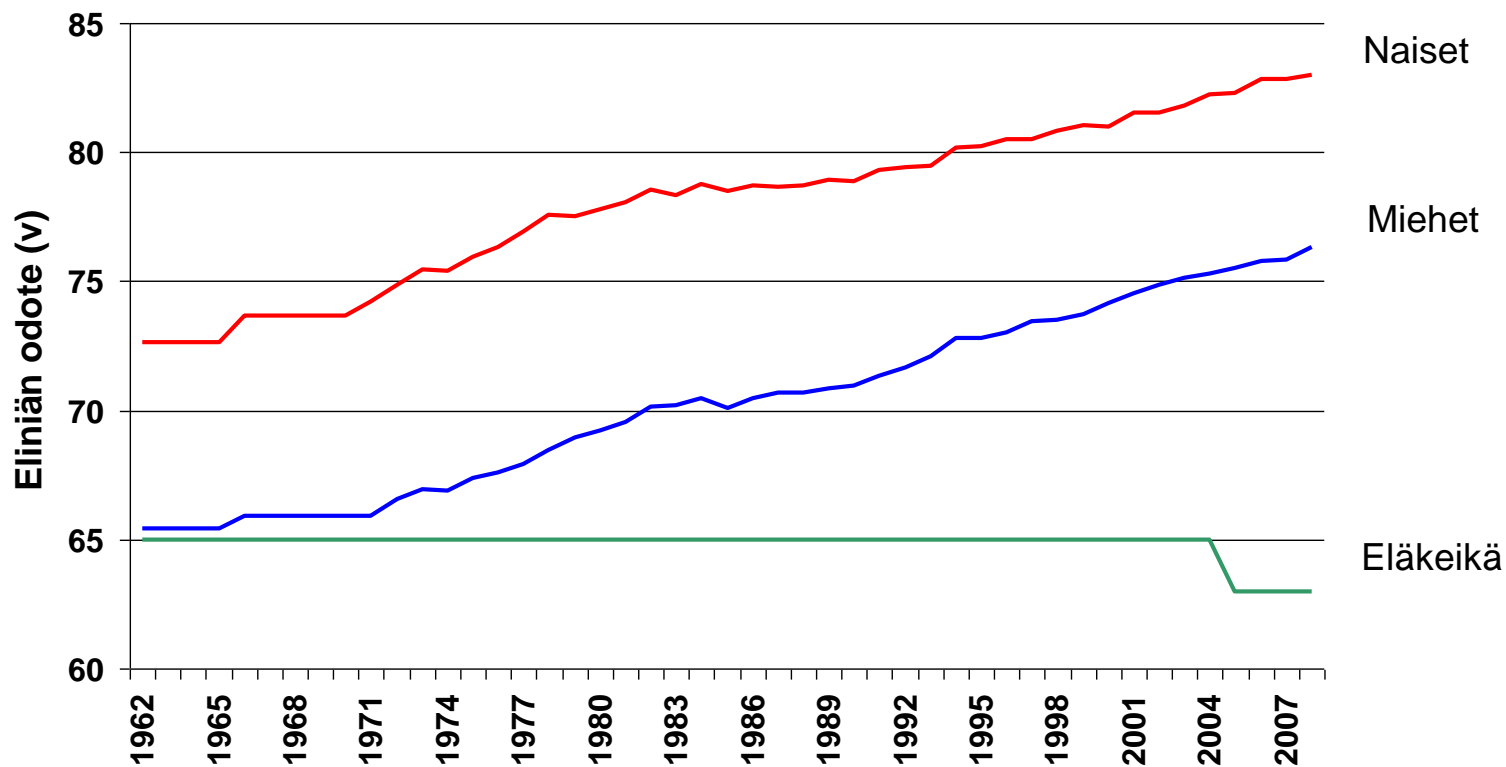

Suomen väestörakenteen muutos

Lähde: Tilastokeskus 2010

Vastasyntyneen elinajan odote

- TEL tuli voimaan 1962
- 1962 vastasyntyneen pojan elinajan odote oli 65 v, tytön 73 v
- Nyt vastasyntyneen pojan elinajan odote 77 v, tytön 83 v

Raamisopimus ja työurat

- Työurien pidentäminen
  - Laaditaan yhteinen malli ikäohjelmia varten
  - Toimintaohjelma osatyökykyisten työmarkkinoiden kehittämiseksi
  - Yhteinen malli yhteistoimintalakien henkilöstösuunnitelmia varten
31.5.2012
  - Työhyvinvointi: työsuojelulainsäädännön täsmentäminen, työaikapankit

Hallituksen toimet: koulutus- ja hyvinvointivähennys yritysverotuksessa

- Tavoitteena kannustaa työnantajia lisäämään henkilöstön osaamista lisäävää koulutuspanostusta
- ”Näin työntekijä voi työnantajan määräämällä tavalla osallistua vuosittain kolmen päivän ajan osaamista lisäävään koulutukseen”
- ”Tällä tavalla voidaan henkilöstön osaamista kehittävää koulutusta lisätä....”
- ”Näitä päiviä voidaan yli 55-vuotiaiden kohdalla käyttää myös työkyvyn edistämiseen ja työhyvinvoinnin parantamiseen”
- Uuden järjestelmän kriteereistä ja toimeenpanosta kolmikantainen esitys 31.5.2012 mennessä; järjestelmä otetaan käyttöön 1.1.2013

Hallitusohjelman kolmikantahankkeet (1)

Työeläkejärjestelmä ja työterveyshuolto

- Työeläkejärjestelmän kehittäminen (eläkeneuvotteluryhmä)
- Työeläkeindeksijärjestelmän muutostarpeet
- Tyel-järjestelmän vakavaraisuussäätely
- Työeläkerahastolain valmistelu
- Työterveyshuolto ja sairausvakuutus (Ahtelan ryhmän esitykset)
- Pienten työpaikkojen työterveyshuolto
- Työttömien terveydenhuoltopalvelut
- Osa-aikatyön edistäminen/sosiaalivakuutus

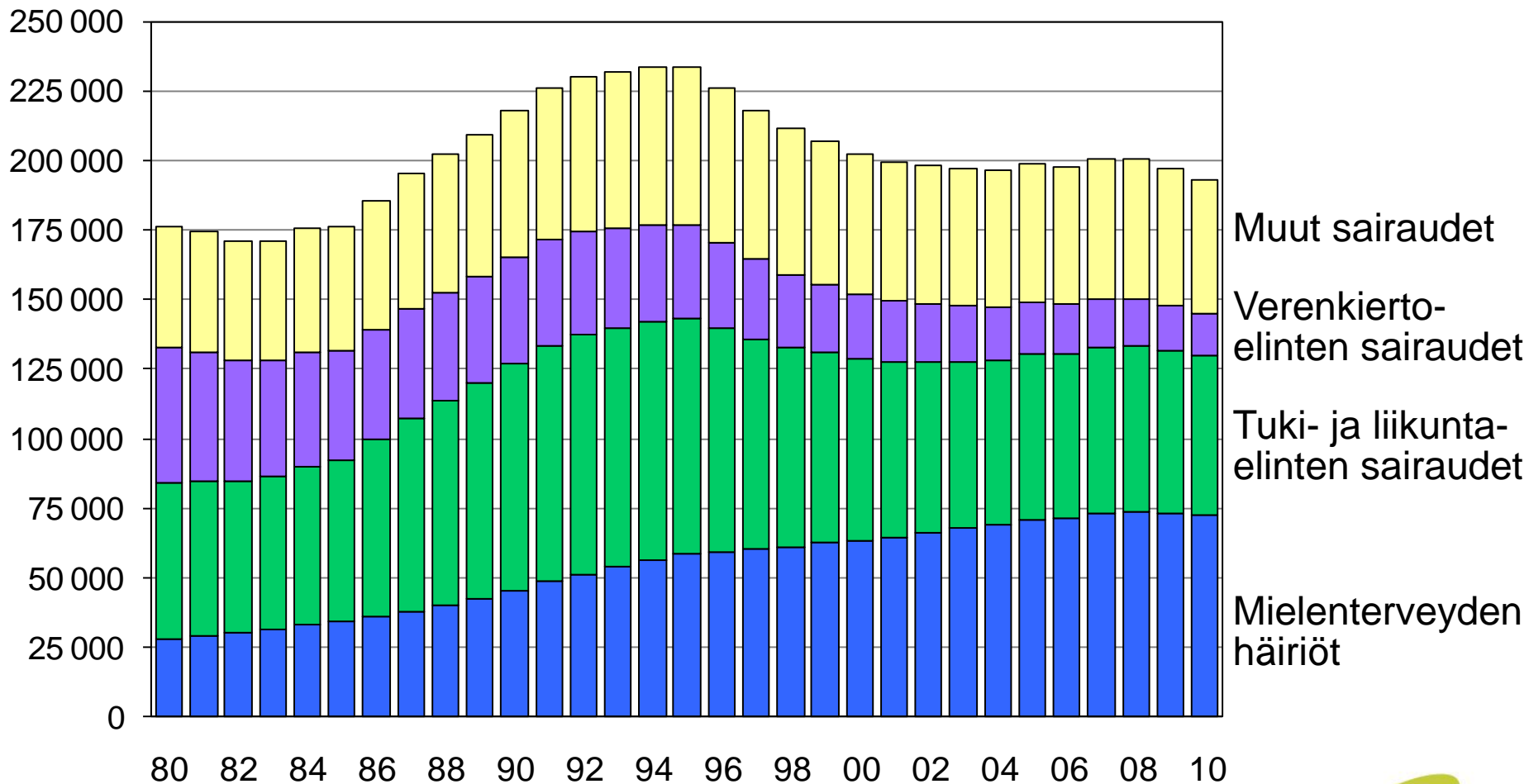
Työkykyjohtamisen taustaa

- Työelämäryhmän asettamat tavoitteet
  - Viedä työkyvyn edistäminen osaksi työpaikan johtamisjärjestelmää
  - Parantaa yritysjohton osaamista työkyvyttömyyden aiheuttamien kustannusten arvioinnissa
  - Koota yhteen työkykyjohtamisen keinoja
  - Tehdä läpinäkyväksi, mitä työkyvyn edistämiseen ja työterveyshuoltoon käytetyillä resursseilla saadaan aikaan
  - Löytää mittareita työkykyjohtamisen tulosten arviointiin

EK:n työkykyjohtamisen malli

- Työelämäryhmän raportin pohjalta laadittiin EK:n työkykyjohtamisen malli
- Malli painottaa työkyvyn ja työhyvinvoinnin järjestelmällistä johtamista ja seurantaan, mutta myös elämänhallinnan tukemista
- Malli on saanut niin työnantajien kuin työntekijöidenkin hyväksynnän
- Mallia on viety ahkerasti kentälle tiedottamalla siitä työnantajille, työntekijöille sekä työterveyshuollon palveluntuottajille
- Toimiakseen työkykyjohtaminen edellyttää jatkuvaa vuoropuhelua sekä aitoa työpaikan työterveysyhteistyötä, johon osallistuvat työnantaja, työntekijät ja työterveyshuolto

Työkyvyttömyyseläkkeet työkyvyttömyyden syyn mukaan 1980–2010 (yksityinen sektori)

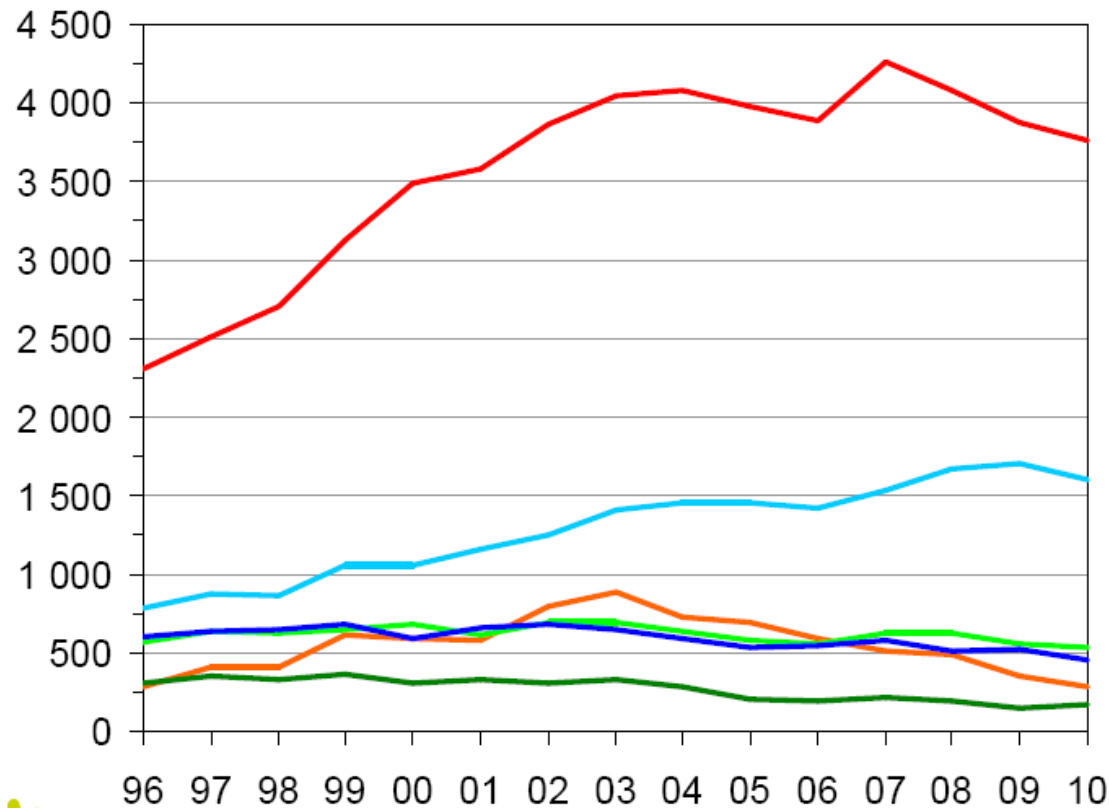

Lähde ETK. Lukuihin sisältyvät varsinaiset työkyvyttömyyseläkkeet ja yksilölliset varhaiseläkkeet

Työeläkejärjestelmästä 1996-2010 mielenterveyden häiriöiden perusteella eläkkeelle siirtyneet

(Lähde: ETK)

- Masennustilat (F32, F33)
- Skitsofrenia ym. psykoottiset häiriöt (F20, F23, F25)
- Neuroottiset ym. häiriöt (F34, F40-42, F44, F45, F48)
- Alkoholiin liittyvät mt-häiriöt (F10)
- Persoonallisuus-häiriöt (F21, F60-62)
- Muut mielenterveysdiagnoosit

Työkykyä ja työhyvinvointia pitää johtaa

- **Työkykyä ja työhyvinvointia voi ja pitää johtaa**
  - Työkyvyn johtaminen on yrityksen johdon tehtävä
- **Työkyvyn ja työhyvinvoinnin johtaminen ei ole vain terveyden edistämistä ja sairauksien hoitamista, tarvitaan myös työn voimavara- ja vetovoimatekijöiden vahvistamista**
  - Selkeät johtamiskäytännöt ja esimiehen tuki
  - Palaute ja arvostus
  - Työn mielekkyys ja palkitsevuus
  - Luottamus ja hyvä tiedonkulku
  - Kannustava työyhteisö
  - Korkea työmarkkina-arvo ja ammatillinen itsetunto
- **Työ ja työtavat tukemaan hyvinvointia**
  - Uhriajattelua vältettävä
  - Paluuta menneeseen ei ole, työtavat muokattava tukemaan hyvinvointia nykytilanteessa

Työkykyjohtaminen on sijoitus

- **Työkyky- ja työhyvinvointijohtaminen on investointi**
  - Työkyvyn edistäminen on sijoitus henkilöstön pitkäaikaiseen hyvinvointiin ja niin yksilön kuin yrityksen tulevaisuuteen
  - Sijoitus maksaa itsensä takaisin vähäisempinä sairaushoitokuluina, alentuneina työkyvyttömyyskustannuksina ja parantuneena tuottavuutena
- **Työkykyä ja sen edistämiseksi tehtyjä toimenpiteitä on seurattava ja arvioitava toimien onnistuminen**
  - Määriteltyjen ja luotettavien mittarien käyttö
  - Järjestelmällinen raportointi yrityksen johdolle

EK:n työkykyjohtamisen mallin osa-alueet

- Aktiivinen vuorovaikutus
- Sairauspoissaolojen seuranta ja hallinta
- Työkyvyttömyyden ehkäisy
- Ongelmien varhainen puheeksi ottaminen
- Työhön paluun tuki
- Työpaikan terveellisyys ja turvallisuus
- Työkykyä edistävä yhteistyö työpaikalla

- Terveysriskien kartoittaminen
- Työhyvinvoinnin ja työkyvyn mittarit

- Elämäntavat
- Palautuminen
- Kiireen ja stressin hallinta

YDINPROSESSIT

APUVÄLINEET

ELÄMÄN HALLINTA

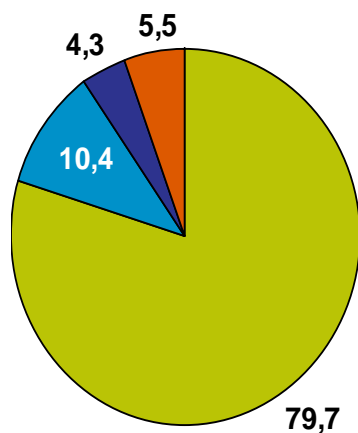
Aktiivinen vuorovaikutus on kaiken perusta

- **Johdon jatkuva vuorovaikutus henkilöstön kanssa**
- **Henkilöstön tarpeiden ja odotusten määrittäminen**
  - Työn mielekkyys
  - Työn hallinta
  - Työn palkitsevuus, tunnustukset ja huolenpito
  - Osaamisen kehittyminen
- **Työterveyshuollon ja johdon sekä työntekijöiden edustajien keskusteluyhteys on toimiva ja vuoropuhelu säännöllistä**
- **Henkilöstöviestintä**

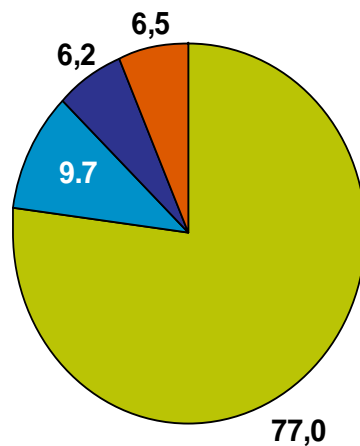
Ajankäytön jakautuminen EK:n jäsenyrityksissä 2010

% teorettisesta säännöllisestä työajasta

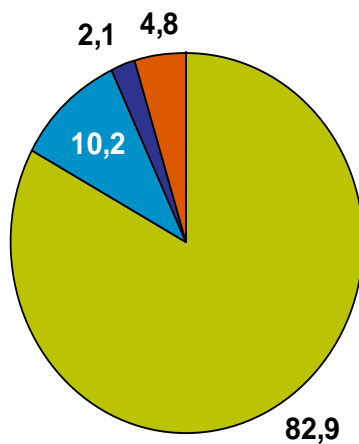
EK:n jäsen-
yritysten
henkilöstö

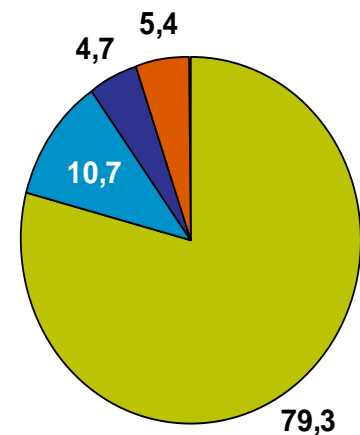
Teollisuuden
työntekijät

Teollisuuden
toimihenkilöt

Palvelualojen
henkilöstö

■ Tehty työaika

■ Vuosiloma

■ Sairaus ja tapaturma

■ Muu poissaolo

Lähde: EK:n työaikatiedustelu

Sairauspoissaolojen seuranta ja hallinta

- **Selkeä sairauspoissaolojen ilmoituskäytäntö**
- **Sairauspoissaolotodistusten käsittely**
  - Esimies > Palkkahallinto > Työterveyshuolto
- **Työterveyshuollon rooli sairauspoissaolojen hallinnassa määritelty**
- **Systemaattinen ja kattava sairauspoissaolojen seuranta ja raportointi**
  - Raportit johdolle:
    - Sairauspoissaoloprosentti
    - Sairauspoissaoloaika henkilöä kohti
    - Sairauspoissaolojen syyjakauma
    - Sairauspoissaolojen kustannukset
    - Muut sovitut tunnusluvut
- **Sovittu miten sairauslomalla oleva henkilö ja työpaikka pitävät yhteyttä ja miten toistuvat/runsaat poissaolot otetaan puheeksi esimies-alaiskeskustelussa**

Työkyvyttömyys hallintaan järjestelmällisin toimin

- **Pitkäaikaisen/pysyvän työkyvyttömyyden riskit tunnistettu**
  - Toimenpiteet riskien pienentämiseksi (esim. ergonomia, työjärjestelyt, työyhteisön pelisäännöt)
- **Työkyvyttömyyden syyt ja kustannukset selvillä**
  - Säännöllinen raportointi johdolle
- **Työkyvyttömyyden hallintaohjelma käytössä**
  - Ennaltaehkäisy
  - Tehokas ja oikea-aikainen hoito
  - Sairauspoissaolojen seuranta ja hallinta
  - Varhainen kuntoutus (lääkinnällinen, ammatillinen)
  - Hallittu työhön paluu

Ongelmien varhainen puheeksi ottaminen

- **Varhaisen puheeksi ottamisen ja tuen malli luotu työpaikan tarpeita vastaavaksi**
  - Työsuorituksen puutteet
  - Alentunut työkyky
  - Runsaat tai pitkittyneet sairauspoissaolot
  - Ristiriidat tai yhteistyövaikeudet
  - Päihdeongelmat
- **Malli on tiedotettu työpaikalla**
  - Erityisesti esimiehet on perehdytetty toimimaan mallin mukaisesti
- **Sovitut toimenpiteet kirjataan ja aikataulutetaan**
- **Toimenpiteiden tuloksellisuutta seurataan järjestelmällisesti**
  - Johtopäätöksenä prosessin päättäminen tai jatkosta sopiminen

Tuetusti takaisin töihin

- **Työpaikka ja töistä pois oleva henkilö pitävät sovitusti yhteyttä poissaolon aikana**
  - Työhön paluu mielessä alusta alkaen
  - Paluu ennakoidaan ja suunnitellaan
- **Työhön paluu -ohjelma**
  - Työntekijän, työnantajan ja työterveyshuollon yhteiset neuvottelut
  - Esim. väliaikaiset tai pysyvät muutokset työtehtävissä, osasairauspäiväraha, työkokeilu, koulutus
- **Työkyvyn palautumisen, kehittymisen ja työhyvinvoinnin seuranta töihin palattua**

Työpaikan terveellisyys ja turvallisuus

- **Työpaikan vaarojen tunnistaminen ja riskien arviointi**
  - Toiminta säännöllistä ja jatkuvaa myös työpaikkaselvitysten ulkopuolella
  - Toimenpiteiden toteutumista ja niiden vaikuttavuutta seurataan
- **Työpaikkaselvitystoiminta**
  - Määritelty toteutus, sisältö, seuranta ja korjaavat toimenpiteet
  - Korjaavien toimenpiteiden toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan
- **Työtapaturmien lukumäärän ja niiden syiden seuranta ja analysointi**
  - Myös läheltä piti –tilanteiden seuranta
- **Ammattitautien ja sairauksien työperäisyyden seuranta**
  - Aina kannanotto sairauden työperäisyydestä

Työkykyä edistävän yhteistyön lähtökohdat

- **Työterveyshuollon sisältö on määritetty työpaikan tarpeiden perusteella**
- **Työterveyshuollon toimintasuunnitelma on laadittu työpaikan tarpeista lähtien**
  - Yhteistyössä työnantajan, työntekijöiden ja työterveyshuollon kanssa
- **Työnantaja, työntekijät ja työterveyshuolto ovat sopineet käytännöistä, joilla toteutetaan työkyvyn hallintaa, seurantaa ja varhaista tukea**
  - Käytännöt dokumentoitu ja kaikkien osapuolten tiedossa

Terveysriskien kartoittaminen

- **Terveysriskikartoituksen sisältö ja kyselytaajuus määritetty**
  - Kartoitusmenetelmä on luotettava ja perustuu validoituihin kysymyksiin
- **> 70 % henkilöstöstä osallistuu terveyskartoitukseen**
- **Terveysriskien pohjalta laaditaan suunnitelma ennaltaehkäisevistä ja korjaavista koko yritykseen tai määriteltyihin henkilöstöryhmiin kohdentuvista toimenpiteistä**
- **Terveysriskien pohjalta laadittu yksilöllinen terveystsuunnitelma**
  - Jatkotutkimukset
  - Työterveyshuollon toimenpiteet
  - Oma terveyttä edistävä ohjelma
  - Seuranta
- **Tavoitteena oleva organisaation riskiprofiili määritelty**
  - Esim. > 50 % matala riski, < 30 % kohonnut riski, < 20 % korkea riski
- **Seurannassa riskiprofiili kehittyy tavoitteiden mukaisesti**

Työhyvinvoinnin ja työkyvyn mittarit

- **Määritellyt mittarit**

- Sairauspoissaolot, niiden syyt ja kustannukset
- Työkyvyttömyyseläkkeet ja niiden kustannukset
- Työterveyshuollon palveluiden käyttö ja kustannukset
- Työ- ja työmatkatapaturmat ja niiden kustannukset
- Työntekijöiden vaihtuvuus
- Henkilöstökyselyn tulokset

- **Mittarit tuotetaan säännöllisesti ja luotettavasti**

- Mittarien virhelähteet, virhemarginaali sekä tulkintaan vaikuttavat taustatekijät on kartoitettu ja kuvattu

- **Mittarit raportoidaan säännöllisesti johdolle ja niiden pohjalta sovitaan tarpeelliset toimenpiteet**

- **Sovittujen toimenpiteiden toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan**

Elämäntavat (uni, liikunta, ravitsemus, ylipaino, tupakointi, päihteet)

- **Henkilöstöä kannustetaan terveystuokuntaan**
  - Liikuntatilat työpaikan yhteydessä, liikunnan tukeminen työpaikan ulkopuolella
  - Työmatkaliikunnan helpottaminen (esim. pesutilat, varusteiden säilytys, pyörien pysäköinti)
  - Palkitseminen (haastekilpailut, suoritusten palkitseminen)
- **Mahdollisuus terveelliseen työpaikkaruokailuun**
  - Työpaikkaravintolan tarjonta, myös välipalat
  - Ruokailun tukeminen terveellistä ruokaa tarjoavissa paikoissa
  - Kokoustarjoilun terveellisyys
- **Painonhallinta**
  - Painonhallintaa tukeva työpaikkaruokailu
  - Ravitsemusneuvonta
  - Painonhallintaryhmät
- **Riittävä unensaanti**
  - Riittävää unensaantia tukevat työ- ja elämäntavat
  - Tiedonsaanti, unikoulu
- **Tupakoinnin lopettaminen**
  - Työpaikan savuttomuus
  - Tuki tupakoinnin lopettamisessa (neuvonta, ryhmät, lääkevalmisteet)
  - Savuttomuuden palkitseminen
- **Päihteet**
  - Yrityskulttuuri, suhtautuminen alkoholiin yrityksen tilaisuuksissa
  - Havaittuihin päihdeongelmiin tartutaan aktiivisesti
  - Selkeä hoitoonohjauskäytäntö

Elämänhallinta

- **Palautuminen**

- Riittävä palautuminen on mahdollista töiden jälkeen, viikonloppuisin/vapailta ja vuosilomilla (esim. työmäärän hallinta, joustot, sähköposti ja muu työhön liittyvä viestintä loma-aikoina)
- Palautumista tukevat työtavat ja työyhteisön pelisäännöt (esim. sähköpostin lähettäminen ja lukeminen, kokousajankohdat)

- **Kiireen ja stressin hallinta**

- Työyhteisön työtavat tukevat kiireen ja stressin hallintaa (suunnittelu ja ennakointi, ajan varaaminen yllätyksiin, sähköpostin hallinta)
- Valittamisen kulttuurista siirrytään toiminnan kulttuuriin
  - Kiirettä ja stressiä aiheuttavat tekijät pyritään korjaamaan (työtapojen muuttaminen, tehtävien priorisointi, resurssien uudelleen kohdentaminen)

Työkykyjohtamisen arviointitaulukko

	PRONSSI	HOPEA	KULTA
Aktiivinen vuorovaikutus ja työn hallinta	<ul style="list-style-type: none"> - Yrityksen johdon rooli ja tehtävät työkyvyn ja työhyvinvoinnin johtamisessa määritelty - Henkilöstön tarpeet ja odotukset kartoitettu	<ul style="list-style-type: none"> - Työkyky- ja työhyvinvointiasiat säännöllisesti yrityksen johdon asialistalla - Työn ja työhyvinvoinnin kehittämiseksi tehty työ viestittää henkilöstölle	<ul style="list-style-type: none"> - Henkilöstökyselyssä tai vastaavassa yrityksen henkilöstö arvioi työn hallinnan, mielekkyyden ja palkitsevuuden olevan korkealla tasolla
Sairauspoissaolojen seuranta ja hallinta	<ul style="list-style-type: none"> - Sairauspoissaolojen ilmoituskäytäntö selkeä ja sitä noudatetaan - Sovittu käytäntö sairauspoissaolotodistusten käsittelystä yrityksessä ja työterveyshuollossa	<ul style="list-style-type: none"> - Työterveyshuolto saa tiedon kaikista sairauspoissaoloista - Työterveyshuollon tehtävät sairauspoissaolojen hallinnassa määritelty - Systemaattinen sairauspoissaolojen seuranta ja raportointi johdolle	<ul style="list-style-type: none"> - Sovittu malli, miten toistuvat/runsaat poissaolot otetaan puheeksi esimiesalaiseskusteluissa - Yrityksen sairauspoissaolot matalammalla tasolla kuin toimialalla keskimäärin
Työkyvyttömyyden välttäminen	<ul style="list-style-type: none"> - Pitkäaikaisen/pysyvän työkyvyttömyyden syyt ja toteutuneet kustannukset selvillä	<ul style="list-style-type: none"> - Pitkäaikaisen/pysyvän työkyvyttömyyden riskit organisaatiossa tunnistettu - Yrityksen, työterveyshuollon ja eläkeyhtiön yhteistyö työkyvyttömyysasioissa tiivistä	<ul style="list-style-type: none"> - Pitkäaikaisen/pysyvän työkyvyttömyyden hallintaohjelma käytössä sisältäen hoidon, kuntoutuksen ja työhön paluun
Ongelmien varhainen puheeksi ottaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Varhaisen puheeksi ottamisen ja tuen malli luotu työpaikan tarpeita vastaavaksi	<ul style="list-style-type: none"> - Malli tiedotettu työpaikalla ja erityisesti esimiehet perehdytetty toimimaan mallin mukaisesti	<ul style="list-style-type: none"> - Sovitut toimenpiteet kirjataan ja aikataulutetaan - Toimenpiteiden tuloksellisuutta seurataan järjestelmällisesti

Yhteenveto

- **Työkyvyttömyys näkyy päällepäin terveystarkastuksen, mutta työkyvyn johtaminen on paljon muutakin kuin terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä ja hoitamista**
- **Työkyvyn johtaminen on yrityksen johdon tehtävä, mutta se edellyttää vuorovaikutusta ja yhteistyötä**
- **Työkyvyn johtamisen työkalut on valittava yrityksen tarpeiden ja tavoitteiden perusteella**
- **Työkykytilannetta on seurattava järjestelmällisesti luotettavin ja kattavin mittarein**